אוצרות המועדים

ראש השנה

– עיונים וביאורים במהות ראש השנה ומצוותיו –

מהי משמעות המלכת הקב"ה על העולם?

מדוע בתפילות ראש השנה לא נזכר ענין התשובה?

מדוע דווקא בשופר תיקנו "שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד"?

בפלוגתא דתקיעות וברכות מעכבות

אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת

ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ

ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

פתח דבר

בעזהי"ת.

בפרוס עלינו ימי ראש השנה הבאים עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, עוסק כל יהודי בהכנה רבה לימים קדושים אלו, שהשפעתם ניכרת על פני כל השנה כולה.

כמה ענייני עבודות ותפילות ומצוות ישנם ביום ראש השנה, אך כאשר מתבוננים מוצאים עניין החוזר ונשנה בכל קטעי התפילה, והוא המלכת הקב"ה על העולם - "מלוך על העולם כולו", "מלך על כל הארץ", "המלך הקדוש", וכהאי גוונא.

המאמר הראשון בקובץ אשר אנחנו נותנים לפניכם היום ברכה, "מהותו של יום", עוסק בעניין הכתרת הקב"ה למלך על העולם, מהו העניין והצורך בהכתרה, ובביאור שלוש שלבים ודרגות בעבודת היום - מצוותיו, עבודת התשובה, ועיקר ומהות היום - "שתמליכוני עליכם".

המדור השני בקובץ זה הוא "עבודת היום", לקט ביאורים בענייני עבודת ימי ראש השנה - בעבודה הפנימית של תקיעת השופר, בעניין ההתאחדות הנדרשת ביום הדין, ועוד.

במדור "חידושי סוגיות" הצגנו ביאור יסודי בשיטות הראשונים בפלוגתא אי ברכות ותקיעות מעכבות.

ביאורים אלו נלקטו ובאו מתוך מרחבי תורתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ונערכו מחדש על ידי חברי המערכת.

ויהי רצון שנכתב ונחתם כל בני ישראל לשנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה, מתוך שלום והשקט ובטח, ונחזה בקיום התפילה "ובכן תן כבוד ה' לעמך . . שמחה לארצך וששון לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך, במהרה בימינו".

בברכת התורה,

מכון אור החסידות

אלול, ה'תשפ"ה

תוכן עניינים

מהותו של יום

"תמליכוני" – העניין העיקרי של ר"ה.....ב

מדוע בתפילות ובבקשות העיקריות של ראש-השנה לא נזכר עניין התשובה כלל? / "דרשו ה' בהמצאו, אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים" - הרי יש רק שבעה ימים בין ראש השנה ליום הכיפורים? / איך מקיימים כהלכתה את בקשת הקב"ה: "תמליכוני עליכם"? / ביאור שלוש מעלות ומדרגות בעומק שייכותם של ישראל לאביהם שבשמים

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1144 ואילך; ח"ט עמ' 434, 450; חי"ט עמ' 351; תורת מנחם חל"ד עמ' 247)

עבודת היום

"שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד" – מדוע?.....ח

(ע"פ תורת מנחם חט"ר עמ' 102 ואילך)

להתעלות מעל החטאים.....ט

(ע"פ תורת מנחם חכ"א עמ' 22 ואילך
- לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1359 ואילך)

הבחירה בישראל שמעוררים קודם תקיעת שופר.....י

(ע"פ תורת מנחם חכ"ג עמ' 291 ואילך)

חידושי סוגיות

בפלוגתא דתקיעות וברכות מעכבות.....יג

יבאר הא דנחלקו אי ברכות ותקיעות מעכבות זא"ז או שרק תקיעה אחת מעכבת חברתה וכן בברכות, דתלוי בב' הדרכים שבריטב"א לענין "ובמה בשופר" / יתלה הפלוגתא בגדר אמירת הפסוקים אי הוי קיום הברכה או רק תוספת / יבאר דלב' הפירושים "ובמה בשופר" קאי בתקיעות עצמן, אבל לרש"י יתבאר בזה אף טעם לאמירת פסוקי שופרות

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ד עמ' 180 ואילך)

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

צוות העריכה וההגהה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גוראר', הרב מאיר יעקב זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף אריץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד, 6084000
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st.
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:
טל' מערכת: 5717* orhachasidutil@gmail.com

"תמליכוני" – העניין העיקרי של ר"ה

מדוע בתפילות ובבקשות העיקריות של ראש-השנה לא נזכר עניין התשובה כלל? / "דרשו ה' בהמצאו, אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים" - הרי יש רק שבעה ימים בין ראש השנה ליום הכיפורים? / איך מקיימים כהלכתה את בקשת הקב"ה: "תמליכוני עליכם"? / מדוע כתב הרמב"ם את הרמז לעניין התשובה שבשופר בהלכות תשובה, ולא במקומו, לכאורה, בהלכות שופר? / **ביאור רחב במהות עבודת "תמליכוני עליכם" שבראש השנה ומעלתה על עבודת התשובה שבו, תוך ביאור שלוש מעלות ומדרגות בעומק שייכותם של ישראל לאביהם שבשמים**

המעיין בתורת היום דראש-השנה בדברי רז"ל, יעלה באמתחתו כמה וכמה עניינים כלליים האמורים אודות מהות יום ראש-השנה ועבודתו;

בדברים דלקמן יתברר ויתבאר, כיצד עיקרו ומהותו של יום, ועבודתם העיקרית של ישראל בו, הם בעניין אחד מיוחד - "**תמליכוני עליכם**".

דהנה, איתא בגמרא (ר"ה טז, א. לד, ב): "אמר הקב"ה, אמרו לפני בראש-השנה **מלכויות** כדי שתמליכוני עליכם, **זכרונות** כדי שיבוא זכרונכם לפני לטובה, ובמה **בשופר**".

ואף שנאמרו כאן ג' עניינים כלליים (מלכויות, זכרונות ושופרות) - חזינן לפועל, שעניין ה'מלכויות' נתייחד מהם, בכך שאינו רק אחת הברכות המיוחדות לתפילת מוסף דראש-השנה, אלא ישנם עניינים נוספים, עיקריים ביותר, שניתקנו בשייכות אליו:

א) ברכת 'קדושת היום' [הברכה העיקרית המיוחדת לראש-השנה, ונאמרת בכל תפילות היום], עוסקת כולה בעניין המלכות - "**מלוך על העולם כולו בכבודך** . . וידע כל פעול כי אתה פעלתו . . ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' **אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה**". ואף מחתימת הברכה לא נפקד מקום ההזכרה: "**מלך על כל הארץ**" (וכן בברכות הקידוש וההפטרה. וראה מחזור ויטרי שאף אמירת "המלך הקדוש" היא משום שאמר הקב"ה "תמליכוני עליכם" בר"ה).

ב) תקיעת שופר נקראת בפי חז"ל "**מצות היום**" (ר"ה כו, ב). כלומר, המצווה העיקרית המיוחדת לראש-השנה. וחזינן, שתוכנה העיקרי הוא - פעולת ה"תמליכוני עליכם";

כפי שמבאר רבינו סעדיה גאון (הובא באבודרהם), ש"העניין הראשון" (שהוא העיקרי) בתוכן המצוה דתקיעת שופר הוא - ש"אנו ממליכים עלינו את הבורא" (וכפשטות לשון רז"ל: "שתמליכוני עליכם . . ובמה בשופר"). ש"כן עושים המלכים בתחילת מלכותם, שתוקעין

לפניהם בחצוצרות ובקרנות, להודיע ולהשמיע בכל מקום התחלת מלכותם" (ראה מלכים-א א, לד).

מכך משמע שעניינו העיקרי של ראש-השנה, ועבודתם העיקרית של ישראל בו היא - "תמליכוני עליכם": להמליך ו'להכתיר' את הקב"ה למלך עליהם ועל העולם כולו.

קבלו מלכותי תחילה

על-פי יסוד זה, יתבאר ויתברר בטוב לשון חכמים, באמרם (ר"ה יח, א): "דרשו ה' בהמצאו - אלו עשרה ימים שבין ראש-השנה ליום הכיפורים".

דלכאורה, נושא לשון רז"ל זה ב' משמעויות סותרות (ראה גם שדי חמד כללים מע' הבי"ת כלל עב):

מחד - משמעות הלשון "(עשרה ימים) **שבין** ראש-השנה ליום הכיפורים" היא, שראש-השנה ויום הכיפורים **אינם** בכלל ימי התשובה; ומאידך - היות ומדובר ב"**עשרה** ימים", בהכרח שאף ראש-השנה ויום הכיפורים בכללם, מאחר ובלעדיהם ישנם רק שבעה ימים?!

אך על-פי הנ"ל, שעניינו העיקרי של ראש-השנה הוא "תמליכוני עליכם", יש לבאר:

דהנה, הכתרת המלך וקבלת מלכותו היא יסוד ועיקר לקיום המצוות. כמובן בפשטות, אשר קודם קבלת עול המלך, אין אפשרית עבודת קיום מצוותיו. וכמאמר: "קבלו מלכותי ואח"כ קבלו גזירותי" (ראה מכילתא שמות כ, ג).

ומובן, שמסיבה זו, קודמת ונעלית הכתרת המלך אף מן עבודת התשובה. כי אף שהתשובה היא למעלה מכל המצוות (אשר לכן, בכוחה לתקן את אשר פגם האדם בהן) - הרי, כיון שעניינה הוא לתקן את אי-קיום ציווי המלך, מה מקום יש לעניין התשובה בטרם שיקבל עליו את עול המלך (וגזירותיו)?

ולכן, כיון ש'עניין היום' דראש-השנה והעבודה המיוחדת לו, היא פעולת הכתרת המלך - אי אפשר להגדירו כ'**יום תשובה**' (כימים "**שבין** ראש-השנה ליום הכיפורים", המיוחדים עבור עבודת התשובה), מאחר והוא מיוחד עבור עניין נעלה הרבה יותר.

אלא, **שבנוסף** לכך, ישנו בראש-השנה גם עניין התשובה - אשר לכן, נכנס אף הוא בכלל מניין ה"**עשרה** ימים", ימי התשובה.

עבודת 'תשובה' כללית ומקדימה

עניין זה בא לידי ביטוי אף באופן עבודתנו בפועל בראש-השנה:

דהנה, אף שראש-השנה הוא אחד מן ימי התשובה, לא מצינו בפרטי עבודת היום שיעסקו בכך - דהרי בתפילות ובקשות (העיקריות) דראש-השנה אין נזכר עניין התשובה כלל, אין אומרים בו תחנון ווידוי, אין בו קרבנות תשובה וכו'.

[ואף שבפשטות, הטעם לכך שאין אומרים וידוי הוא "שלא ליתן פתחון פה למקטרג" (שו"ע אדמו"ר הזקן הזקן סתקפ"ד ס"ב) - הרי מובן, שבאם היה עניין התשובה עיקר בראש-השנה, לא היו מבטלים את הוידוי - שהוא **חיוב ומצוות עשה** בתשובה (רמב"ם ריש הל' תשובה), מפני חשש כזה].

ועל-פי הנ"ל, שעבודת הכתרת המלך היא עיקרו של יום, הרי זה מבואר:

כי כיון שהאדם טרוד בעבודת הכתרת המלך, בתפילות ובקשות שיקבל הקב"ה את ההכתרה - הרי הוא 'מונח' בזה בכל ישותו, מתוך יראה וחרדה מהתרחשות גדולה ועצומה זו; ובפרט כאשר מתבונן שנוטל הוא חלק בזה **באופן אישי**, בתפילתו ותחנוניו "מלוך על העולם כולו כו'", והקב"ה שומע לתפילתו ומקבל ההכתרה - הרי זה מעורר אצלו רגש שייכות והתאחדות עמוקה עם הקב"ה.

וכיון שכן, ככל שיהיה גדול הצער שלו ממעשיו הלא-טובים שבעבר - '**בטל**' הוא **ואין שייך** שיהיה נרגש אצלו (בחרטה ובאמירת וידוי וכו'), מחמת טרדתו ברגש יראת רוממות המלך והתאחדותו עימו.

[ע"פ פנימיות העניינים, יש לומר בעומק יותר: עניין "תמליכוני עליכם" נמשך ממקום נעלה ביותר (למעלה מן עניין התשובה), וכיון ששם אין מקום כלל לעניין של חטא ועוון - לכן אין אומרים וידוי. ואכ"מ להאריך בביאור העניין].

ויש להוסיף, דבאמת, זהו אף תוכן עניין **התשובה** שבראש-השנה:

דהנה, אודות עבודת התשובה דראש-השנה מובא בשם מורנו הבעש"ט זי"ע (כתר שם טוב (הוצ' קה"ת) הוספות סי"ז) שהיא "תשובה **כללית**". כלומר, שהיא ה'כלל' - היסוד והעיקר, לתשובה ה'**פרטית**' שבימי התשובה לאחרי ראש-השנה (ראה אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד עמ' קלא).

ויש לבאר, דהתשובה הכללית היא - רגש ההתאחדות עם הקב"ה שבעבודת הכתרת המלך. והיינו, כפי המובן בפשטות, שרגש היראה מן המלך והשייכות עימו (הבאים מעבודת ההכתרה שבראש-השנה), מחייב את האדם לשוב מחטאיו; כי כיון שמשתוקק להיות שייך ומאוחד עם המלך, מוכרח הוא לסלק ולהסיר כל דבר המונע ומפריע זאת - מתחיל מן העוונות שבידו, מה שעבר ועשה **היפך רצון המלך**, דפשיטא שמהווים סתירה ועיכוב לשייכות זו.

אלא, שמאחר וביום ראש-השנה אין שייך עדיין להתעסק בתשובה וחרטה בפועל (כנ"ל, שרגש הצער **בטל** לגבי רגש השייכות עם המלך), באה ההתעסקות בתשובה ה'פרטית' - בחרטה ווידוי על חטאיו שבעבר ובקבלה טובה על להבא - בימי התשובה שלאחרי ראש-השנה, כהמשך וכתוצאה מן ה'תשובה הכללית' דראש-השנה.

עומק שייכות ישראל לאביהם שבשמים

ויש לבאר בעמקות יותר, תוכן עבודת הכתרת המלך ומעלתה על עבודת התשובה:

ותחילה נקדים לבאר מעלת עבודת התשובה (שהכתרת המלך נעלית היא ממנה, כנ"ל) - מה שבכוחה לתקן את הפגמים שפעל האדם בקיום המצוות.

דהנה, מצד עניין המצוות, ציוויי המלך - תלויה שייכות האדם אל הקב"ה בקיום מצוותיו: באם מקיימן כראוי, הרי הוא 'קשור' עם הקב"ה; ובאם, ח"ו, עובר על מצוות המלך, הרי הוא פוגם ומפסיק קשר זה.

אמנם, גם בעת שחטא ופגם, יש בכוח עבודת התשובה לחדש את ההתקשרות - כי בעבודת התשובה מתגלית התקשרות נעלית ועמוקה יותר, שאינה נפגמת על ידי החטא:

דהנה, חזינן לפועל, דאף כאלו שפרקו מעליהם עולו ית', באים לידי התעוררות תשובה. ומכאן, שאף בעת שבחיצוניות נפסקת, כביכול, ההתקשרות עם הקב"ה - קיימת תמיד התקשרות פנימית ועמוקה יותר, אשר אינה נפגמת באמצעות החטא, וממנה באה התעוררות האדם בתשובה.

וכיון שבעבודת התשובה מגלה האדם בעצמו את התקשרותו הפנימית עם הקב"ה, הרי הוא פועל שיהיה כן גם מצד למעלה - שמתגלית דרגת התקשרות עמוקה בין הקב"ה וישראל, אשר היא קיימת תמיד ואינה תלויה בפעולות האדם; דמצד התקשרות זו - אף אם פגם האדם ועבר על מצותו, מוחל וסולח לו הקב"ה, מאהבתו את ישראל עמו.

ישראל וקוב"ה - חד

אמנם, בעבודת הכתרת המלך מתגלית דרגת התקשרות נעלית ועמוקה עוד יותר:

דהנה, מבואר בזוהר (ראה זח"ג עג, א), אשר שייכותם של ישראל אל הקב"ה היא באופן ד"ישראל וקוב"ה כולא חד" - ישראל והקב"ה הם **מציאות אחת** ("חד") ממש.

והדברים מבוארים, שזהו מצד הנשמה האלוקית שישנה בכל אחד מישראל, שהיא "**חלק אלקה ממעל ממש**" (תניא פ"ב ע"פ איוב לא, ב); כלומר, הנשמה היא מהות אלוקית, וממש 'חלק' ממנו ית'. לכן, שייכות נשמת היהודי והקב"ה היא באופן שהם דבר אחד מצד עצם מציאותם.

[ומעין דוגמא לזה - מאב ובן (דישראל הרי הם בנים למקום, "בנים אתם לה' אלוקיכם" (ראה יד, ב)), ששייכותם זה לזה היא מצד עצם מציאותם; דהבן הוא חלק ממציאות האב, אלא שנמשך ובא בגוף אחר].

ומובן, שהתקשרות זו נעלית שלא בערך מן אופני ההתקשרות שנזכרו לעיל (באמצעות המצוות ובאמצעות עבודת התשובה) - אשר הם באופן שהאדם הוא מהות לעצמו, נפרד מאלוקות, ורק שישנו דבר המאגדו ומקשרו עם הקב"ה:

לא מיבעי ההתקשרות התלויה במצוות - שהרי היא תלויה בעניין שחוץ לאדם, בעשייתו וקיומו את התורה והמצוות, שעל-ידן מתקשר בקב"ה;

אלא אף ההתקשרות דתשובה - הגם שהיא שייכות עמוקה ופנימית מצד האדם עצמו, ואינה תלויה בדבר שחוץ הימנו (דלכן נשארת בתקפה גם בעת שנפגמה ההתקשרות התלויה

במצוות) - בכל זאת, אין זה באופן שעצם מציאות האדם היא 'חלק' מאלוקות, אלא, האדם הוא מציאות לעצמו, ורק שהדבר המאגדו ומקשרו עם הקב"ה הוא עמוק ופנימי יותר.

[דבר זה בא לידי ביטוי בכך, שמהות התשובה היא הצער והחרטה מהעדר קיום המצוות והקבלה לשוב ולקיימן. להבא, דהיינו חיזוק הקשר עם הקב"ה שע"י המצוות. כלומר: אין הוא כמציאות אחת עם הקב"ה, אלא כמציאות לעצמו, וצריך לדבר שלישי (קיום המצוות) שיחבר ויאחד ביניהם].

משא"כ באופן ההתקשרות שעסקינן ביה עתה, בו מתגלה הקשר העצמי שמצד עצם הנשמה, שהיא "חלק אלוקה" - הרי מציאותם של ישראל היא היא מציאות האלוקות, והרי הם דבר אחד ממש.

ונקודת התקשרות עליונה זו, היא המתגלית בעבודת הכתרת המלך בראש-השנה, כדלקמן.

פעולת ההכתרה

דהנה, מבואר בתורת הקבלה, ובארוכה בדרושי החסידות לראש-השנה, שבהגיע ראש-השנה מדי שנה מסתלק רצונו ית' מ'למלוך' על העולמות - לקיימם ולהחיותם. ולזאת היא עבודת ראש-השנה, בתפילות היום ובתקיעת שופר - לעורר אצל הקב"ה רצון מחודש 'למלוך' על העולמות והברואים, ולהמשיך להם חיות עבור השנה הבאה.

וביאור הדבר יובן מכפי שהוא ב'מלכותא דארעא' - במלך בשר ודם:

דהנה, מלך אמיתי הינו (כאמור אודות שאול המלך) 'משכמו ומעלה גבוה מכל העם' (ראה שמואל א י, כג). והיינו, שהוא "גבוה" ונעלה במאוד מן ענייני העם והנהגת המדינה, עד אשר ההתעסקות עמהם היא השפלה וירידה עצומה עבורו. וכיון שכן, הרי מצד עצמו אינו חפץ כלל במלוכה, ובכדי לעורר אצלו שיחפוץ למלוך, צריכים לפעולה מיוחדת, פעולת ההכתרה.

ועל-דרך-זה - ועאכו"כ - הוא בנמשל, בעניין 'מלכותו' של הקב"ה על העולמות והנבראים - דהרי הקב"ה מובדל ומרומם לגמרי מכללות עניין הבריאה, ופשיטא שבכדי לעוררו ברצון להחיות העולמות ולהנהיגם, צריכים לעבודה ופעולה מיוחדת.

וכשם שבמלכותא דארעא, פעולת ההכתרה היא ע"י שהעם מקבלים מלכותו ומבטלים את עצמם אליו מכל וכל, שזה מעורר אצל המלך חפץ ורצון למלוך, כן גם במלכותא דרקיעא - עבודת ישראל בראש-השנה היא, לקבל על עצמם עול מלכות שמים, ולגלות את ביטולם המוחלט מכל וכל לקב"ה. שזה מעורר אצלו ית' רצון מחודש 'למלוך' על העולמות, ולהמשיך חיות עבורם למשך השנה הבאה.

ההכתרה - גילוי עומק שייכות ישראל וקוב"ה

והנה, בכך שישראל שופכים תחינה ומבקשים שיחזור ויחדש הקב"ה את מלכותו עליהם - מתגלה עומק שייכותם של ישראל וקוב"ה, איך שהם "כולא חד" מצד עצם מציאותם:

דהנה, רגש המחויבות של העם כלפי המלך, להתמסר אליו ולקיים ציוויו - קיים הוא רק בעת שישנו כבר מלך, שבהמלכתו עליהם קיבלו על עצמם מחויבות זו; אך בעת שאין כלל מלך, הרי - במלכותא דארעא - אין זה גורם להפרעה והרגשת חיסרון אצל בני המדינה, מאחר ולא נוצרה אצלם עדיין כל שייכות ומחויבות כלפי המלך.

ולפי זה, הרי מה שישראל מבקשים ומשתדלים לפעול מחדש את הכתרת הקב"ה למלך, בעת שנסתלקה ונפסקה (כביכול) מלכותו, והיינו, שחשים הם חיסרון והפרעה מכך - בזה מתגלה ששייכותם עם הקב"ה אינה רק מצד **מחויבותם** אליו (מחמת שקיבלו עליהם מלכותו), אלא מצד עצם מציאותם וקיומם. אשר לכן, מוכרח אצלם שיהיה הקב"ה מלכם.

וזוהי מעלת עבודת ראש-השנה ("שתמליכוני עליכם") על עבודת המצוות ועבודת התשובה; כי ההתקשרות התלויה בקיום המצוות, ואף ההתקשרות דתשובה - הרי הן מצד **המחויבות** אל המלך לשמור מצוותיו, ואף לשוב ולתקן באם פגם ועבר עליהן; משא"כ בעבודת הכתרת המלך, מתגלה אשר התקשרותם של ישראל לקב"ה היא מצד עצם מציאותם, שהיא מציאות אחת עמו ית' ("ישראל וקוב"ה כולא חד") - אשר לכן, באם אין הקב"ה מלך עליהם, ח"ו, מרגישים הם כאילו חסר במציאותם הם.

•

ויהי רצון, שמעבודת "תמליכוני עליכם" בראש השנה, נזכה במהרה לחזות בשלמות פעולת ה'הכתרה', אז תתמלא בגלוי תפילתנו "**מלוך על העולם כולו בכבודך**", ועד לאופן ש"**וידע כל פעול כי אתה פעלתו כו'**", שכל באי עולם יכירו וידעו כי ה' מלכם - בקיום היעוד "והיה ה' **למלך על כל הארץ**" (זכרי' יד, ט) "והיתה לה' **המלוכה**" (עובדי' א, כא. וראה רמב"ם הל' מלכים סוף פי"א), בגאולה האמיתית והשלימה.

ביאורים בענייני עבודת ימי ראש השנה

"שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד" – מדוע?

איתא בגמ' (ר"ה לד, ב) "אתקין ר' אבהו בקיסרי, תקיעה שלשה שברים תרועה תקיעה . . מספקא לי' אי גנוחי גנח אי ילולי יליל . . דילמא גנח ויליל". וביארו הקדמונים "כך הי' הדבר מימים קדמונים מנהג כל ישראל, מהם עושים תרועה יבבות קלות ומהם עושים יבבות כבדות שהם שברים . . וכשבא רבי אבהו ראה לתקן תקנה שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד" (תשובת רב האי גאון - הובא בראב"ש ר"ה פ"ד ס"י ובר"ן (שם ד"ה אתקין), ב"י או"ח סתק"צ ד"ה וכתבו).

ולכאורה הוא דבר פלא:

דבר רגיל ומקובל הוא אשר ישנם חילוקי מנהגים בעם ישראל, וכך הוא בכו"כ ענינים בתורה. בכל זאת, לא ראינו שיעשו תקנה מיוחדת כדי להשוות בין כל המנהגים, ומדוע אם כן דווקא במצוות שופר התקינו תקנה מיוחדת "שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד"?!

ויש לבאר זה בהקדים המבואר בתוכנה הפנימי של תקיעת שופר:

עבודת "תקיעת שופר" היא עבודת קבלת עול מלכות שמים, שמקבלים עלינו עול מלכותו ית' בהתמסרות עצומה שלמעלה מן ההבנה וההשגה ושאר חושי האדם.

קבלה זו היא ביטוי הרצון הפנימי של כל יהודי להתמסר להקב"ה ללא הגבלות, הנובע מבחינת ה"יחידה" שבנשמה. וכידוע ש"יש ניצוץ קטן מאוד שהוא בחינת אלקות . . וזה הניצוץ מתלבש בכח ניצוץ אחד נברא . . הנקרא יחידה כו'" (ע"ח שער דרושי אבי"ע פ"א, הובא ונתבאר בלקו"ת ראה כז, א. ועוד). והיינו, שבכל אחד מישראל מבלי הבט על מעמדו ומצבו בקיום התורה והמצוות, יש בו "ניצוץ" של קדושה העומד תמיד ברצון ותשוקה לדבוק בקב"ה (ראה תניא פי"ח-י"ט). ומבחינה זו מגיעה ההתעוררות לקבל את מלכותו בהתמסרות מוחלטת, למעלה מטעם ודעת.

וזהו הטעם שתוקעין בקרן של בהמה דווקא (ראה סידור עם דא"ח שער התקיעות רמב, א. ובכ"מ), להורות שעבודה זו היא עבודה שלמעלה מן השכל, שהוא מותר האדם מן הבהמה, בהיות

האדם בעל שכל, אך עבודת תקיעת שופר היא עבודה שלמעלה מן השכל, והאדם והבהמה הם בשווה.

והנה, "ניצוץ" זה של קדושה, ה"יחידה" שבנפש, הרי היא קיימת בכל אחד מישראל באופן שווה, מבלי הבט על עבודתו ומעמדו ומצבו הגשמי והרוחני, שהרי היא היא נקודת היהדות הקיימת בכל ישראל, ובה כולם שווים.

וזהו מה שדווקא במצוות שופר התקינו "שיהיו כל ישראל עושים מעשה אחד", כי מצד בחינת היחידה ועצם הנשמה - שמעוררת בעם ישראל קבלת עול מלכות שמים, שזה הוא ענין תקיעת שופר - הרי כל ישראל שווים בה, ולכן גם התקינו שלא יהיו בעבודה זו חילוקי מנהגים.

ועל פי כל זה יובן גם הכתוב (וזאת הברכה לג, ה): "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל":

בנוגע לתקיעת שופר אמרו רז"ל "אמרו לפני . . מלכיות כדי שתמליכוני עליכם . . ובמה בשופר" (ר"ה טז, סע"א). והיינו שע"י תקיעת שופר פועלים על הקב"ה שיהי' מלך על ישראל. וכידוע המשל מהכתרת מלך בשר ודם, שכאשר מכתירים מלך, והוא מסכים ורוצה להיות מלך, אזי תוקעים בשופרות (ראה אבודרהם בטעמי התקיעות בשם הרס"ג: "העניין הראשון, כן עושים המלכים בתחילת מלכותם שתוקעים לפניהם . . וכן אנו ממליכין עלינו את הבורא ליום זה").

וזהו עומק דברי הכתוב, שע"י עבודת תקיעת שופר, שהיא העבודה מצד ה"יחידה" שבנפש, שבה כל ישראל הם בשוה, ונעשה "בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" - הרי נעשה מזה "ויהי בישורון מלך", והקב"ה נהי' מלך על עם ישראל.

ו"מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא" (ראה ברכות נח, א), וכמו שמלך בשר ודם בעת הכתרתו למלך מקבל הוא על עצמו להציל את אנשי מדינתו מיד שונא הקם עליהם, וכן לדאוג לצרכיהם בכל המצטרך להם, כן הוא ודאי ב"מלכותא דרקיעא" - שבראש השנה, זמן הכתרת המלך, מבטיח הקב"ה לכל אחד מישראל שיפטר מהשונא הוא יצרו הרע, וכן לספק לו בני חיי ומזוני רויחי בכל המצטרך לו ולבני ביתו.

להתעלות מעל החטאים

ראש השנה הוא התחלת "עשרת ימי תשובה", שבהם העבודה היא לשוב אל ה' ולתקן את כל החטאים והעוונות משנה העברה. אעפ"כ, הדין הוא, שלא כמו שאר השנה שאם רוצה אדם לשוב אל ה' עליו להתוודות על חטאיו, להתחרט עליהם ולבקש מחילה, הרי בר"ה הדין הוא שלא זו בלבד שאין צורך בווידוי אלא אסור להזכיר ענין של חטא ועוון (ראה ב"י לטור או"ח סתקפ"ד ד"ה נוהגין. מג"א לשו"ע שם סק"ב. שו"ע אדה"ז סתקפ"ד ס"ב).

ויש לבאר הטעם לחילוק זה בדרך הפנימיות:

בדחיית וביטול הרע ישנם ב׳ דרכים, האחת היא להתעסק עם הרע ולעבוד ולהתייגע בשבירתו וביטולו. והשנית היא להאיר בנפשו אור גדול, ואזי הרע מתבטל ממילא. והם הם שני האופנים בעבודת ה׳ ״סור מרע״ ו״עשה טוב״. ״סור מרע״ היא העבודה עם הרע, לסור ממנה ולעזוב דרכי׳, ו״עשה טוב״ היא העבודה בעשיית טוב, ואזי מצד ריבוי הטוב סר הרע מאליו וממילא.

וזהו החילוק בין עבודת התשובה בראש השנה להתשובה בשאר ימות השנה:

בכל השנה עבודתו של איש ישראל היא בדחיית הרע בדרך ״סור מרע״, והיינו שעוסקים עם הרע, לדחותו ולשברו. ולכן חייבים להתוודות ולהתחרט מעומק הלב, במרירות ולב נשבר, כי הדרך לעקור את הרע היא על ידי וידוי וחרטה, וכפי שמבאר כ״ק אדמו״ר הצמח צדק שעל ידי הוידוי בדיבור נעקר גוף החטא, וחרטת הלב עוקרת נפש החטא (דרך מצותיך מצות וידוי ותשובה (לח, ב)).

אך בראש השנה העבודה היא בדרך ״עשה טוב״, שמתעלים ישראל לבחינה נעלית ביותר, ״כי קדוש היום לאדוננו״, וע״י העמידה במדריגה נעלית יותר נפטרים במילא מהרע ונמשכת מחילה סליחה וכפרה. ובמילא אין מקום לוידוי וחרטה והזכרת עוון, מאחר שכל הרע והחטאים נדחים ממילא ומאליהם מצד ריבוי הטוב והקדושה שביומא דין.

שני אופנים אלו בתשובה הם הנקראים בלשון הקבלה והחסידות (ראה תניא אגרת התשובה פ״ד ואילך) ״תשובה תתאה״ ו״תשובה עילאה״. ״תשובה תתאה״ ענינה תיקון הפגם והחטא, ולכן היא במרירות, ו״תשובה עילאה״ - שם אין מלכתחילה נתינת מקום לפגם, והיא בחינה נעלית בתשובה, השבת הנפש למקורה, ולכן עבודה זו היא מתוך שמחה, וזוהי עבודת התשובה דראש השנה.

הבחירה בישראל שמעוררים קודם תקיעת שופר

בראש השנה מבקשים בנ״י מהקב״ה לבחור בישראל, וכפי שאומרים בפסוקי המזמור שקודם התקיעות ״**יבחר** לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה״ (תהלים מז, ה). ויש להבין מהות ענין בחירה זו, הלא הקב״ה כבר בחר בישראל לעם סגולתו, וכן מהי מעלת **הבחירה** דוקא?

ויש לבאר זה בהקדים ענין ה״בחירה״ שישנה בבני אדם להבדיל[1]:

1. ביאור ענין ה״בחירה״ כאן הוא ע״פ המבואר במקומות רבים בתורת רבינו, ומהם: לקוטי שיחות ח״ד עמ׳ 1147. 1309. 1341. חי״א עמ׳ 5 ואילך. חי״ז עמ׳ 89 ואילך. ספר המאמרים מלוקט על סדר חדשי השנה ח״ג עמ׳ ע ואילך. ועוד.

הנה, כשלאדם יש משפט הבחירה בין ב׳ חפצים ויש בא׳ מהם יתרון על השני, ומחמת זה נוטל את החפץ הטוב יותר, אין זה נקרא בשם ״בחירה״ **שבחר** באותו החפץ שנטל.

והטעם לזה:

ענינה של ״בחירה״ אמתית בדבר, הוא דוקא באופן שהדבר הנבחר לא נבחר מצד סיבות וטעמים שונים שהכריחו את הבוחר לבחור בו, כ״א שבחר מצד בחירתו החופשית, כיון שכאשר בוחרים את הדבר מצד טעמים ומעלות שיש בהדבר, הרי אין האדם צריך לבחור ולקבוע מי מהם חשוב ונעלה יותר, כיון שהדבר היותר נעלה ״דורש״ את הבחירה בו, דמעלותיו ״מכריחות״ את הבוחר לבחור דוקא בו, בדיוק כמו כל הכרח חיצוני, ונמצא שאין זו כלל בחירה חופשית.

אלא ענין הבחירה מצד אמתת תואר זה, הוא דוקא בשני דברים שמצד מעלותיהם הם **שווים לגמרי** - שאז הבחירה היא בחירה חופשית לגמרי, ואעפ״כ בוחר דוקא בא׳ מהם, וזה בא מחמת **רצון הבוחר** שחפץ דוקא בזה ולא בזה. ויתירה מזו, אנו רואים שלפעמים אדם מעדיף דבר מה שעל פי השכל היה לו להעדיף דבר אחר, וגם על פי מדותיו ונטיותיו הטבעיות היה לו לבחור בדבר אחר, ולפועל, דוחה הוא את כל הסיבות השכליות והרגשיות ובוחר במה שרוצה. והסיבה לזה היא כי בחירה זאת נובעת מעצם נפשו, דמצד כחות נפשו הרגילים דשכל ומדות האדם, הרי כל העדפה יש לה טעם וסיבה, ואילו ״בחירה״ היא שבוחר בדבר כי לזה נמשכת נפשו, בחירה **שנעלית יותר מהעדפה שכלית ותכונות טבעיות**, כי היא נובעת ממקום עמוק יותר בנפש האדם.

ונמצא, שענין בחירה זו אינו שכיון שאינו יודע במה לבחור, הרי הוא נוטל א׳ מביניהם ואין לו בזה שום חפץ (ויכול גם להחליף ביניהם ולא חלי ולא מרגיש), אלא אדרבה: דוקא הבחירה היא שמורה על כך שיש לו חפץ פנימי ועמוק, הקשור בפנימיות ועצמיות הנפש, שרוצה **דוקא** בדבר זה ולא בשום דבר זולתו.

ובחירה זו נמצאת גם בקשר של הקב״ה עם בנ״י; דמה שבחר הקב״ה בישראל ולא באומות העולם, אפשר לומר שהוא מצד מעלתם של ישראל שהם מקיימים המצוות ועושין רצונו של מקום. אלא שבחירה זו היא ״אהבה התלוי׳ בדבר״ ויכולה להיות מציאות שמעלתם של ישראל אינה ניכרת ח״ו, שעל זה נאמר ״הלא אח עשו ליעקב״ (מלאכי א, ב) - היינו שנראה ששניהם שוים, ומ״מ - ״ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי״ (מלאכי שם, ג), שהקב״ה בחר ביעקב מצד ההתאחדות העצמית שישראל וקוב״ה **כולא חד**.

ונמצאנו למדים, שבקשר של ישראל לאביהם שבשמים הנובע מחמת בחירתו בהם, ישנה מעלה נפלאה ועצומה, כיון שקשר זה אינו מוגבל ומדוד רק לפי מדת המעלות דבני ישראל על אומות העולם, כ״א הוא קשר בלתי-מוגבל הבא מצד בחירת הקב״ה בכבודו ובעצמו, ד״בין כך ובין כך בני הם, להחליפם באומה אחרת אי אפשר״ (קידושין לו, א).

וזוהי הבקשה שאומרים קודם תקיעת שופר ״יבחר לנו את נחלתנו גו׳״ - לעורר בחירה זו ודרגא זו אצל הקב״ה, שבבחינה זו אין נוגעים מעשי האדם בשנה העברה, כיון שהבחירה אינה מצד חשבונות, אלא מפני שהקב״ה וישראל הם דבר אחד ממש.

אלא שעפ״ז מתעוררת תמיהה רבתי:

עבודת חודש אלול היא, כמרומז בראשי התיבות של שם החודש - ״אני לדודי ודודי לי״ (שה״ש ו, ג. וראה שעה״פ עה״פ ועוד), ופירושו שעבודת חודש אלול מתייחדת בזה, שדווקא עבודת האדם בחודש זה - ״**אני** לדודי״ היא הפעולה שעל ידה זוכים לגילויים הרוחניים הנעלים שנמשכים על האדם בחודש תשרי, בראש השנה ויום הכיפורים - ״**דודי** לי״ (ראה לקו״ת ראה לב, א ואילך ובכ״מ).

וע״פ מה שנתבאר לעיל, שבראש השנה מתגלית בחירתו העצמית של הקב״ה בישראל שאינה תלוי׳ בעבודתם וקיום המצוות שלהם - מדוע א״כ יש צורך בעבודת ההכנה לר״ה בחודש אלול?

הביאור בזה:

קשר עצמי הנ״ל, אף שקיים הוא תמיד ואין בו שום שינוי כלל, אעפ״כ לפעמים הוא בהעלם ויש צורך להוציאו מהעלם אל הגילוי.

וכמו שמצינו לאידך גיסא - בקשר העצמי שיש לישראל אל הקב״ה, כמבואר בספרי חסידות (ראה תניא פי״ט. סה״מ עת״ר ע׳ קנב ואילך. קונטרס העבודה פ״ה) שכל יהודי יש לו אהבה טבעית ועצמית להשי״ת, שהיא קיימת תמיד ועומדת בלי שום שינוי גם באדם החוטא. אלא שע״י מעשי האדם אהבה זו יכולה להיות בהעלם, וע״י התבוננות ויגיעה האדם יכול האדם להסיר את ההעלמות ולגלות את האהבה. אלא שפעולת התבוננות זו שונה היא מפעולתה על דרך הרגיל. כי, בדרך כלל ההתבוננות מולידה אהבה בלבו של אדם, רגש שלא הי׳ קיים לפני זה, אך זהו רק באהבה שיסודה בטעם שכלי, משא״כ כאן, שיש קשר עצמי בין ישראל וקוב״ה, הרי ההתבוננות אינה כדי **להוליד** האהבה אלא כדי **לגלותה** בלבד.

וכן הוא גם באהבה של הקב״ה לישראל: אף שאהבה זו קיימת תמיד, מ״מ, היא יכולה להיות בהעלם, וכדי להביאה לידי גילוי בר״ה יש צורך בעבודה בחודש אלול, ״אני לדודי״, לא כדי **להוליד** את האהבה של ״ודודי לי״, אלא כדי **לגלות** ולהסיר המעלימים על אהבה זו ד״יבחר לנו״.

מזה יובן ענין הבטחון הגמור של ישראל שהם ׳נוצחים בדין׳ של ראש השנה, כדאיתא במדרש (יל״ש ואתחנן רמז תתכה. וראה ירושלמי ר״ה פ״א ה״ג) שישראל קודם ראש השנה ״לובשים לבנים ומתעטפים לבנים . . לפי שיודעים שהקב״ה עושה להם ניסים״, דמאחר ואין זקוקים לפעול שום חידוש אצל הקב״ה אלא לגלות הקשר העצמי דהקב״ה לישראל שכבר ישנו, ושום חשבונות ומעשי בני אדם לא יכולים לנגוע ולבטל קשר זה ח״ו, ולכן בטוחים בנ״י שיזכו לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, בבני חיי ומזוני רויחי.

בפלוגתא דתקיעות וברכות מעכבות

יבאר הא דנחלקו אי ברכות ותקיעות מעכבות זא"ז או שרק תקיעה אחת מעכבת חברתה וכן בברכות, דתלוי בב' הדרכים שבריטב"א לענין "ובמה בשופר" / יתלה הפלוגתא בגדר אמירת הפסוקים אי הוי קיום הברכה או רק תוספת / יבאר דלב' הפירושים "ובמה בשופר" קאי בתקיעות עצמן, אבל לרש"י יתבאר בזה אף טעם לאמירת פסוקי שופרות

איתא במס' ר"ה (לד, ב): "תנו רבנן תקיעות וברכות של ר"ה .. מעכבות, מאי טעמא אמר רבה אמר הקב"ה אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם לטובה, ובמה בשופר".

ופליגי רש"י ותוס' בפירוש דברי הברייתא "תקיעות וברכות .. מעכבות":

מפרש"י (שם ד"ה תקיעות) שכתב "אם בירך ולא תקע", משמע, שהתקיעות מעכבות הברכות וכן הברכות מעכבות התקיעות; אבל התוס' (שם לג, ב ד"ה שיעור) (וכן ברא"ש (ר"ה פ"ד סי"ד) ור"ן (לרי"ף ר"ה שם (וכן בחי' הר"ן שם) - וכ"ה בר"ח ר"ה שם. רי"ף שם לפנ"ז - לד, א. רשב"א וריטב"א שם)) פי' "תקיעות וברכות מעכבות זו את זו, היינו שהתקיעות מעכבות זו את זו והברכות מעכבות זו את זו, כשמברך מלכיות זכרונות ושופרות מברך שלשתן או לא יברך כלל, וכן תקיעות שברים תרועות אי בקי בשלשתן יתקע ואם לאו לא יתקע" - אבל אין הברכות מעכבות התקיעות, וכן התקיעות אינן מעכבות את הברכות.

ועד"ז פליגי הרמב"ם והראב"ד, שהרמב"ם (הל' שופר ספ"ג, וכן נפסק להלכה בטור ורמ"א או"ח סתקצ"ג ס"ב. שו"ע רבינו הזקן שם ס"ד) כ' להדיא ש"התקיעות אינן מעכבות את הברכות והברכות אינן מעכבות את התקיעות", והראב"ד השיג ד"של ר"ה מעכבות זו את זו", וכוונתו כדעת רש"י (לח"מ שם. ועוד), שהברכות מעכבות לתקיעות והתקיעות לברכות.

ולכאורה יש לבאר שפלוגתתם היא בפירוש המשך דברי הגמ' "מ"ט כו' אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כו' זכרונות כו' ובמה בשופר".

דהנה בפירוש סיום המאמר "ובמה בשופר" כ' הריטב"א (לר"ה טז, א) ד"**אכולהו** קאי [היינו, הן על מלכיות והן על זכרונות], במה ראוי להמליכו ולהזכיר זכרונכם לפני, בשופר .. והיינו דעבדינן נמי תרועה **במלכיות** כו'". והקשה, שא"כ נמצא ש"עדיין לא נתן טעם **לפסוקי** שופרות" (דבשלמא אי אמרינן דהוא ענין בפ"ע, "בשופר", יתפרשו דברי הש"ס דניתנו כאן טעמים לג' הדברים, הן פסוקי מלכיות הן פסוקי זכרונות והן

פסוקי שופרות. אבל לדבריו, ד"ובמה בשופר" קאי אלפניו, ובא רק לומר דבעינן תקיעה ביחד עם זכרונות ומלכיות - עדיין לא ידענו אפסוקי שופרות עצמם).

ומתרץ בשני אופנים:

(א) "דלא צריך (ליתן טעם על פסוקי שופרות) דהא פשיטא, דכיון דאיכא שופר איכא נמי פסוקי שופר". (ב) ד"ובמה בשופר" פירושו **פסוקי** שופרות, ולא התקיעות, ש"ברכת השופרות היא ע"ש השופר, שאף כשאין לו שופר יהא מזכירו וקובע לו ברכה". וכך לשון התוספתא (ר"ה פ"א): "שופרות כדי שתעלה תפלתכם בתרועה, כלומר בהזכרת תרועה" - והיינו, ש"ובמה בשופר" פירושו שע"י **אמירת פסוקי שופרות** עולות התפלות (דמלכיות וזכרונות) לפני הקב"ה.

ונמצא, שיש שני אופנים לפרש "ובמה בשופר", דלפירוש הא' הכוונה היא לבאר הטעם **שתוקעים** באמירת פסוקי מלכיות וזכרונות - שהטעם הוא כי "ובמה בשופר" ("ובמה ראוי להמליכו ולהזכיר כו', ב(תקיעת) שופר"); ולפירוש הב' ה"ז טעם על אמירת פסוקי שופרות (שע"י אמירת פסוקי שופרות ("הזכרת תרועה") "תעלה תפלתכם").

ובזה יש לתלות פלוגתא הנ"ל בפירוש "תקיעות וברכות . . מעכבות" - אי התקיעות מעכבות הברכות והברכות התקיעות, או שהכוונה רק לומר דהתקיעות עצמן מעכבות זא"ז וכן הברכות עצמן מעכבות זא"ז:

הטעם דרש"י (וכן הראב"ד) פי' שהברכות מעכבות את התקיעות (וכן התקיעות את הברכות), הוא לפי שמפרש "ובמה בשופר" **בפשטות** (וכדרכו של רש"י דאזיל בדרך הפשט), דקאי על **תקיעת** שופר (כפירוש הא' הנ"ל), שלפירוש זה נמצא כוונת ברייתא זו להדגיש (גם) התלות של **הברכות בתקיעות**, דזהו תורף דברי הברייתא, ד"במה" נשלמת **אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות** להיות כראוי - "**בשופר**" (שלכך תוקעים בעת אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות, כפירוש הא' בריטב"א). וזהו הטעם ש"תקיעות וברכות . . מעכבות" - היינו שמעכבות זו את זו, כיון ששלימות אמירת הברכות "ובמה" היא - "בשופר", ע"י התקיעות.

משא"כ להתוס' (ושאר ראשונים) דס"ל שרק הברכות עצמן מעכבות זא"ז, וכן התקיעות עצמן (אבל אין הברכות מעכבות את התקיעות וכן התקיעות אינן מעכבות את הברכות), ס"ל שגם סיום הברייתא "ובמה בשופר" הוא טעם על **אמירת פסוקי שופרות**, ונמצא שכוונת הברייתא היא רק לבאר טעם אמירת פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות (והקשר בין ג' סוגי ברכות אלה) - וה"ז הטעם שג' הברכות מעכבות זא"ז.

ונראה לבאר בזה בעמקות יותר, דיסוד הפלוגתא אי "ובמה בשופר" קאי על **תקיעת** שופר, או שזהו טעם **לאמירת פסוקי** שופרות, הוא בפלוגתא אחרת בגדר הא דתקנו אמירת הפסוקים בכלל במלכיות זכרונות ושופרות.

דהנה, יש לחקור במהות אמירה זו, אי הפסוקים הוו מעיקר הדבר דהם המה קיום הענין, וכגון לענין מלכיות שאמירת הפסוקים היא **ההמלכה** עצמה, ובזה מתקיים המעשה ד"תמליכוני" כפשטות ל' הברייתא ("אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני כו' זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם כו'"), וע"ד הא דאמרו (מנחות בסופה) "כל העוסק בתורת כו' כאילו הקריב כו'" (או כהא

דדרשו (שמו"ר פ"ל, ט) עה"פ (תהלים קמז, יט) מגיד דבריו ליעקב גו', שהקב"ה מקיים (כביכול) מה שכתוב בתורתו, ואמירת פסוקי מלכיות וכו' הוי קיום "פסק דין" התורה שצ"ל ענין המלכות וענין הזכרון), או נאמר דההמלכה עצמה מתקיימת באמירת **התפילה ובקשה** ד"מלוך על העולם וכו'", "זכרנו וכו'", ואמירת **פסוקי** מלכיות וזכרונות היא רק תוספת אחרת שתקנו להביא "ראי'" מן התורה על ענינים אלו שמבקשים בתפילה.

אמנם, לענין פסוקי שופרות לא ייתכן לחקור כנ"ל, דבזה פשוט שעיקר המעשה ד"שופרות" אינו כלל אמירת פסוקי שופרות בעצמה, אלא ודאי ע"י **תקיעת** שופר נעשה המעשה ד"שופרות", ואמירת הפסוקים הוי תוספת לקיום "שופרות" עצמו.

והנה, אי ניזיל כאופן הא' הנ"ל, שאמירת פסוקי מלכיות וזכרונות היא עצמה פועלת המלכת הקב"ה ועליית זכרוננו לפניו, נצטרך לומר, שאמירת פסוקי שופרות היא בגדר שונה מאמירת פסוקי מלכיות וזכרונות, דפסוקי שופרות ודאי אומרים אותם רק בדרך טפל לתקיעת שופר (בלשון הריטב"א הנ"ל ד"כיון דאיכא שופר איכא נמי פסוקי שופר"), משא"כ מלכיות וזכרונות הוו עיקר הדבר;

אבל באם נאמר כדרך השני' הנ"ל, שגם אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות אינה אלא להביא "ראי'" על הבקשה והתפלה ד"תמליכוני . . יבא לפני זכרוניכם", ולא זהו עיקר הדבר עצמו (רק הוא כהבאת ראי' מן התורה על הדבר עצמו) - הרי גם אמירת פסוקי שופרות הויא מגדר אחד עם מלכיות וזכרונות, שמביאים ראי' מן התורה על הפעולה ד"שופרות".

ובהא קמיפלגי הראשונים שחלקו לענין פירוש "ובמה בשופר" כנ"ל (אי קאי אתקיעות או אפסוקי שופרות), היינו דנחלקו בחקירה זו בגדר אמירת פסוקי זכרונות ומלכיות, ומזה נסתעפו שיטותיהם דלעיל היאך יתפרש "ובמה בשופר" שבש"ס:

לאופן הא' הנ"ל, ש"אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני כו' זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם כו'" מיירי בעיקר הדבר דמלכיות וזכרונות, דאמירת הפסוקים היא היא ההמלכה והעלאת הזכרון, א"כ הוא בגדר שונה מאמירת פסוקי שופרות, ולזה א"א לפרש ד"ובמה בשופר" הוי נתינת טעם אאמירת פסוקי שופרות (דהא הפעולה ד"שופרות" ודאי אינה ע"י אמירת פסוקי שופרות אלא ע"י התקיעה בפועל, כנ"ל, וא"כ א"א לומר דשלימות המלכיות וזכרונות עצמן (שהיא אמירת הפסוקים לדרך זו) תהי' ע"י אמירת פסוקי שופרות שהיא ודאי אינה "שופרות" בעצמה) - ולאופן זה, הסיום ד"ובמה בשופר" ודאי קאי על מה **שתוקעין** בעת אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות, דהטעם הוא משום "ובמה בשופר" (כנ"ל ס"א);

משא"כ לדרך הב', דאף אמירת הפסוקים דמלכיות וזכרונות עצמה אף היא אינה מעיקר הדבר, רק להביא ראי' מן התורה על ההמלכה והעלאת הזכרון שנעשים ע"י התפילה, אזי שפיר יש לפרש דגם "ובמה בשופר" יתפרש כטעם על **אמירת פסוקי שופרות**, שמביאים ראי' מן התורה על פעולת ענין השופר.

ועפ"ז, גם להפירוש ש"ובמה בשופר" הוא טעם על אמירת פסוקי שופרות, אין צריך לדחוק שהפירוש דהתיבות "ובמה **בשופר**" היינו **פסוקי** שופרות (היפך הפירוש

הפשוט דתיבות אלו, דקאי על התקיעה בשופר) - רק יש לומר דאף לדרך זו התיבות "ובמה בשופר" עצמן יתפרשו שהענינים דמלכיות זכרונות נפעלים ע"י **תקיעת** שופר, אלא שלשיטה זו הובא ענין זה גופא ד"ובמה בשופר" בתור נתינת טעם **לאמירת** פסוקי שופרות. ר"ל, דכיון שכל עניני ר"ה נפעלים ע"י תקיעת שופר [וכנרמז גם בלשון חז"ל (משנה ר"ה כו, ב) "מצות היום בשופר", והיינו שתקיעת שופר היא המצוה העיקרית דכל היום, כולל כל עניני יום זה] - לכך אומרים פסוקי שופרות, להביא ראי' מן התורה על תוכן ענין השופר.

[בסגנון אחר קצת: הכוונה דאמירת פסוקי שופרות, אינה רק מגדר הבאת ראי' סתם שחייבים לתקוע בשופר בר"ה, אלא גם ראי' מה"ת על תוכן ענין השופרות, ולכן אמרו בש"ס (כטעם על אמירת פסוקי שופרות) "ובמה בשופר", שבזה מודגש **תוכן ענין השופר** וכחו, שעל זה (תוכן ענין השופר) מביאים ראי' מן התורה בפסוקי שופרות].

ויש להוסיף ביאור בשיטת רש"י (והראב"ד) שפירשו דברכות מעכבות את התקיעות (וכן להיפך) - בהקדם המשך פירוש הריטב"א הנ"ל ב"ובמה בשופר", וז"ל: "במה ראוי להמליכו ולהזכיר זכרונכם לפני - בשופר, שכן כתיב ויתקעו העם בשופרות וימליכו את שאול עליהם למלך, ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא" (ברכות נח, א).

דבפשטות אין הכוונה במ"ש "במה ראוי להמליכו", שתקיעת השופר עצמה היא בגדר המלכת המלך, רק ודאי הכוונה **דבעת** ההמלכה ראוי גם לתקוע בשופר. ולפ"ז צריך ביאור לכאורה בלשון "**ובמה בשופר**", שמשמעו, דההמלכה והעלאת הזכרון עצמן הן ע"י השופר.

ומובן ע"פ שני הביאורים שהובאו בספרים לענין תוכן תקיעת שופר, דבדרך אחת נתבאר (הועתק גם בהוספות לכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סי' קח), שהוא כמו בן המלך המשמיע קולו לפני אביו המלך אחר שנתרחק הימנו, שע"י התקיעה ייזכר לפניו ויחזירו אביו לביתו. ועוד מבואר בדרך אחרת (בס' קדושת לוי דרוש לר"ה ד"ה בחצוצרות), שהוא להזכיר קול השופר דמ"ת, שעל ידו תזכר בעליונים קבלת התורה ע"י ישראל ויתכפר להם.

ויש להוסיף בזה טעם לשבח, שהתוכן דב' משלים הנ"ל הוא בהתאם לב' הענינים ד"מלכיות" ו"זכרונות", דהנה, לביאור הראשון ענין התקיעה הוא מעשה האדם, ששב וצועק בקול פשוט ומקבל על עצמו עול מלכותו ית' - והא גופא היינו העניין ד"**תמליכוני** עליכם"; ולביאור השני מודגש בזה הזכרת מעלתם של ישראל שקבלו התורה - והוא עצמו של "יבא לפני זכרוניכם לטובה"; ונמצא, דהשופר טומן בעצמו תוכן וענין מלכיות וזכרונות עצמם.

ועפ"ז מחוור יותר הפירוש הנ"ל ד"ובמה בשופר", שהוא הוא תוכן ענין השופר עצמו, דב' הענינים ד"תמליכוני עליכם" ו"יבא לפני זכרוניכם לטובה", מתקיימים בפועל ע"י השופר - שהרי השופר הוא דוגמת הצעקה בקול ("תמליכוני עליכם"), וכן להזכיר נתינת התורה ("יבא לפני זכרוניכם לטובה"), כמובן מב' משלים אלה.

וזהו פשטות טעמו של רש"י (והראב"ד) שהברכות והתקיעות מעכבות זא"ז - כיון שתוכן ברכות אלו נעשה בפועל ע"י תקיעת השופר עצמה.